

ที่ นร ๐๕๐๔/ว ๕๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๕๖๗ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง การเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย”

เรียน รอง-นรม., รัฐ-นร., กระทรวง กรม ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด.

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ด่วนที่สุด ที่ วท (ปร) ๕๗๐๑/๒๕๐๓๓๕๐ ลงวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙
๒. สำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๑๐๘/๓๑๓๖
ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙
๓. สำเนาประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

ด้วยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เสนอเรื่อง การเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย” มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยความละเอียดปราณีตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ - ๒

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ เห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเสนอ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้จัดทำประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีในเรื่องนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ความละเอียดปราณีตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓

จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้หน่วยงานในสังกัดทราบด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรัช กุประเสริฐ)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รักษาการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๕๐๐๐ ต่อ ๓๒๖-๓๒๗

โทรสาร ๐ ๒๒๕๐ ๕๐๖๔

www.cabinet.thaigov.go.th

ด่วนที่สุด

ที่ วท (ปรท) ๕๗๐๗/๒๕๖๖ วท๑๕๖

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ถนนพระราม ๖ ราชเทวี กทม. ๑๐๕๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง การเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย”

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือมูลนิธิชัยพัฒนาที่ ชพ ๒๐๓๕/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๕

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) ได้รับมอบหมาย จากรัฐบาลให้มีพันธกิจด้านการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อสร้างความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศ โดยได้ดำเนินงานทั้งด้านการยกระดับนวัตกรรม การส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมนวัตกรรม การสร้างความใฝ่รู้ด้านนวัตกรรม ตลอดจนการสร้างองค์กรและระบบนวัตกรรม ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation Ecosystem) ของประเทศ

เนื่องในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๖๐ ปี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงขอเสนอโครงการเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

๑. เกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย” จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “แก้งัดดิน” ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

๒. ให้วันที่ ๕ ตุลาคม ของทุกปี เป็น “วันนวัตกรรมแห่งชาติ” เนื่องจากในวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรการดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาดูงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการแก้งัดดินอย่างเป็นทางการ

โดยมีสาระสำคัญของเรื่องดังนี้

๑. ความเป็นมา

วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริกับหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ อภิมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นายชิต นิลพานิช ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายเล็ก จินดาสงวน ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทาน นายอำเภอกอทองที่และข้าราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา สรุปความว่า

๒๕๖๖/๒๕๖๖

“ด้วยพื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาส เป็นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำขังตลอดปี ดินมีคุณภาพต่ำ ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดประมาณสามแสนไร่ เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกจากพื้นที่หมดแล้วยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้ เนื่องจากดินมีสารประกอบไพไรท์ ทำให้มีกรดกำมะถัน เมื่อดินแห้งทำให้ดินเปรี้ยว ควรปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ดังนั้น เห็นสมควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนา โดยให้มีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการศึกษาและพัฒนาพื้นที่ที่ทร่วมกันแบบผสมผสานและนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่ดินพรุในโอกาสต่อไป...”

ต่อมาในวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำริ “โครงการแก่งดิน” โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการศึกษา ทดลอง เพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสุเมธ ตันติเวชกุล ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

“...ให้มีการทดลองทำดินให้เปรี้ยวจัด โดยการระบายน้ำให้แห้งและศึกษาการแก้ดินเปรี้ยว เพื่อนำผลไปแก้ปัญหาดินเปรี้ยวให้แก่ราษฎรที่มีปัญหาในเรื่องนี้ ในเขตจังหวัดนราธิวาส โดยให้ทำโครงการศึกษาทดลองในกำหนด ๒ ปี และพืชที่ทำการทดลองควรเป็นข้าว...”

จากพระราชดำริและพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังกล่าวข้างต้น ที่ทรงให้ดำเนินโครงการ “แก่งดิน” ณ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส นั้น เป็นแนวคิดที่มีความเป็นนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยวอันเกิดมาจากป่าพรุ และยังไม่มีการใดในโลกที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

๒. ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) เริ่มดำเนินโครงการเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยดำริของนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในคราวดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารกองทุนพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เมื่อครั้งใช้ชื่อเดิมคือ “สำนักงานคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนานวัตกรรม”) อีกทั้งยังได้รับความเห็นชอบเป็นอย่างดีจาก ฯพณฯ องคมนตรี นายเชาวน์ ณ สีลวันต์ และศาสตราจารย์ นพ. เกษม วัฒนชัย

ต่อมาสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติได้เสนอเรื่องการเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปยังมูลนิธิชัยพัฒนาซึ่งนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ยินดีร่วมดำเนินโครงการ โดยจะเป็นโครงการที่ดำเนินงานร่วมกันระหว่าง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.)

๓. ความจำเป็นที่จะต้องนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

ด้วยรัฐบาลจะจัดงานเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี โครงการเกิดพระเกียรติฯ นี้ จึงเป็นโครงการที่ควรดำเนินการเพื่อร่วมเฉลิมฉลอง

และเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และทราบถึงแนวพระราชดำริด้านการพัฒนา และพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรไทย พระอัจฉริยภาพ พระปรีชาสามารถ จนกระทั่งบังเกิดประโยชน์สุขต่ออาณาประชาราษฎร์มาอย่างต่อเนื่องถึง ๖๐ ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติ

๔. เรื่องที่เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา

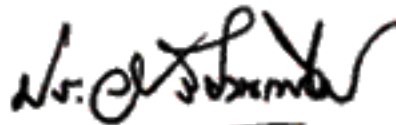
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขอเสนอโครงการเกิดพระเกี้ยว เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) ร่วมกันดำเนินโครงการเกิดพระเกี้ยว ดังนี้

๑. เกิดพระเกี้ยวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น "พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย" จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ "แก้งัดดิน" ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

๒. ให้วันที่ ๕ ตุลาคม ของทุกปี เป็น "วันนวัตกรรมแห่งชาติ"

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายชัชวาล รัตนเพียร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี

ฝ่ายบริหารสำนักงาน

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ

โทรศัพท์ ๐๒-๖๔๔ ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕ (ตารก)

โทรสาร ๐๒-๖๔๔ ๕๕๕๕

อาคาร 608 สนามเสือป่า พระราชวังดุสิต ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 0-2282-4425-8 โทรสาร 0-2282-3337

ที่ สปพ ๒๐๗๘ / ๒๕๕๙

๑๘ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง โครงการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย"
เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ
อ้างถึง หนังสือสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ที่ วท ๕๗๐๑/๐๐๗๑ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๙
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารโครงการเทิดพระเกียรติ "โครงการแก่งัดดิน"

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้มีหนังสือถึงเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อขอให้ตรวจสอบข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ "โครงการแก่งัดดิน" เพื่อจะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการเทิดพระเกียรติให้เป็น "พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย" และให้โครงการแก่งัดดินเป็น "โครงการนวัตกรรมแห่งชาติ" ความละเอียดตามแจ้งแล้วนั้น

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ได้ส่งเรื่องดังกล่าวให้ ดร.พิสุทธิ วิจารณ์ ที่ปรึกษามูลนิธิชัยพัฒนา ด้านการพัฒนาดินและเป็นผู้สนองพระราชดำริในโครงการแก่งัดดินมาตั้งแต่ต้น เป็นผู้ตรวจสอบและแก้ไขเอกสารดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายบุญ มุกข์ประดิษฐ์)

กรรมการและรองเลขาธิการฯ ทำการแทน
กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

สำนักบริหารโครงการ

โทร., โทรสาร ๐-๒๒๕๒-๓๓๕๑

ส.น.โครงการ ๒๒-๕-๕๙

โครงการเกิดพระเกียรติ “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย”

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “โครงการแกล้งดิน”

บทสรุปย่อ

สภาพพื้นที่ทางภาคใต้มีสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด ทำการเพาะปลูกไม่ได้ เนื่องจากมีกรดกำมะถัน อันเป็นสาเหตุของดินเปรี้ยวอยู่เป็นอันมาก วิธีการแก้ไขตามแนวพระราชดำริ ก็คือ การใช้กรรมวิธี “แกล้งดิน” คือ การทำดินให้เปรี้ยว ด้วยการทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกันเพื่อเร่งปฏิกิริยาทางเคมีของดิน ให้มีความเป็นกรดจัดมากขึ้นจนถึงที่สุด จากนั้นจึงมีการทดลองปรับปรุงดินเปรี้ยวโดยวิธีการต่างๆ กัน เช่น โดยการควบคุมระบบน้ำใต้ดินเพื่อป้องกันการเกิดกรดกำมะถัน การใช้วัสดุปูนผสมประมาณ 1-4 ตันต่อไร่ การใช้น้ำชะล้างจนถึงการเลือกใช้พืชที่จะเพาะปลูกในบริเวณนั้น และทำการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อหาวิธีปรับปรุงดินเปรี้ยวให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

“โครงการแกล้งดิน” โดยวิธีการที่ได้พระราชทานไว้ นั้น สามารถทำให้บริเวณพื้นที่ดินที่เปล่าประโยชน์ และไม่สามารถทำอะไรได้ กลับฟื้นคืนสภาพที่สามารถทำการเพาะปลูกได้อีกครั้งหนึ่งด้วยวิธีการอันเกิดจากพระปรีชาสามารถโดยแท้

ความเป็นมา

วันที่ 24 สิงหาคม 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสกับ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. นายชิต นิลพานิช ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายเล็ก จินดาสงวน ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทาน นายอำเภอกอหน้ที่ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนราธิวาส สรุปความว่า

“ด้วยพื้นที่จำนวนมากในจังหวัดนราธิวาส เป็นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำขังตลอดปี ดินมีคุณภาพต่ำ ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดประมาณสามแสนไร่ เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ทำกิน แม้เมื่อระบายน้ำออกจากพื้นที่หมดแล้วยังยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้ได้ผล ทั้งนี้ เนื่องจากดินมีสารประกอบไพไรท์ ทำให้มีกรดกำมะถันเมื่อดินแห้งทำให้ดินเปรี้ยว ควรปรับปรุงดินให้ดีขึ้น ดังนั้น เห็นสมควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนา โดยให้มีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการศึกษาและพัฒนาพื้นที่พรุร่วมกัน แบบผสมผสานและนำผลสำเร็จของโครงการไปเป็นแบบอย่างในการที่จะพัฒนาพื้นที่ดินพรุในโอกาสต่อไป...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชดำริ “โครงการแกล้งดิน” ในวันที่ 16 กันยายน 2527 โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการศึกษา ทดลอง เพื่อปรับปรุงดินเปรี้ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ ทรงพระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ความว่า

“...ให้มีการทดลองทำดินให้เปรี้ยวจัด โดยการระบายน้ำให้แห้งและศึกษาการแก้ดินเปรี้ยว เพื่อนำผลไปแก้ปัญหาดินเปรี้ยวให้แก่ราษฎรที่มีปัญหาในเรื่องนี้ ในเขตจังหวัดนราธิวาส โดยให้ทำโครงการศึกษาทดลองในกำหนด 2 ปี และพืชที่ทำการทดลองควรเป็นข้าว...”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำการศึกษากการเปลี่ยนแปลงทางเคมีที่เกิดขึ้นในดินเปรี้ยว และหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขสภาพดิน
2. เพื่อปรับแก้ไขสภาพดินเปรี้ยวอันเกิดมาจากป่าพรุ และดินเปรี้ยวอื่นๆ ให้สามารถปลูกพืชได้

การดำเนินงาน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ทรงเรียกว่า “แก้งดิน” เป็นการศึกษาวิธีการทำให้ดินที่มีสารประกอบกำมะถันให้แปรสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัดหรือเป็นการจัดแล้วหาทางแก้ไขให้สามารถปลูกพืชได้ เริ่มจากวิธีการ “แก้งดินให้เปรี้ยว” จักยกกรทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกันไป เพื่อเร่งปฏิกิริยาทางเคมีของดินให้เปรี้ยวจัดปีละหลายๆ รอบ เพื่อจำลองสภาพฤดูแล้งและฤดูฝนให้กับดินโดยย่อระยะเวลาลง แล้วทำการตรวจสอบสภาพความเป็นกรดด้วยการปลูกพืชทดสอบ จนพืชที่ทดสอบตายหมด หลังจากนั้นจึงให้หาวิธีการปรับปรุงดินดังกล่าวให้สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้ เพื่อนำวิธีการที่ประสบผลสำเร็จจัดทำเป็นตำราออกเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหา

โครงการแก้งดิน ได้มีการนำผลการ ศึกษามาใช้ ปรับปรุงดินเปรี้ยว จนกระทั่งได้ผลดีในหลายๆ พื้นที่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ป่าพรุ และอีกหลายๆ จังหวัดทางภาคใต้ โดยมีศูนย์ศึกษากการพัฒนากิจการทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นมีผู้ดำเนินการ ตั้งแต่การเร่งความเป็นกรดของดินจนไม่สามารถปลูกพืชได้ / แล้วศึกษาหาวิธีการแก้ไข ซึ่งวิธีการแก้ไขดินเปรี้ยวจัดตามแนวพระราชดำริ พอสรุปได้ดังนี้

1. แก้ไขโดยวิธีการควบคุมระดับน้ำใต้ดิน

เพื่อป้องกันการเกิดกรดกำมะถัน จึงสมควรพยายามควบคุมน้ำใต้ดินให้อยู่เหนือชั้นดินเลนที่มีสารประกอบไพไรท์อยู่ เพื่อมิให้สารประกอบไพไรท์ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนหรือถูกออกซิไดซ์โดยอาศัยระบบการระบายน้ำ และระบบชลประทาน

2. แก้ไขโดยใช้วิธีการปรับปรุงดิน เพื่อใช้ทำนาหรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง

สามารถเลือกใช้ได้ 3 วิธีการ ตามแต่สภาพของดินและความเหมาะสม คือ

วิธีการที่ 1 : ใช้น้ำชะล้างความเป็นกรด

วิธีการที่ 2 : ใช้นุ่นผสมคลุกเคล้ากับหน้าดิน

วิธีการที่ 3 : ใช้นุ่นควบคู่ไปกับการใช้น้ำชะล้างและควบคุมระดับน้ำใต้ดิน

3. การปรับสภาพพื้นที่เพื่อใช้ปลูกไม้ผลหรือพืชล้มลุก

เนื่องจากพื้นที่ดินเปรี้ยวมีสภาพราบลุ่ม การปรับสภาพพื้นที่จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะใช้แก้ปัญหาน้ำท่วม ได้ โดยวิธีการขุดร่อง ปลูกพืชและทำคันดินล้อมรอบ ซึ่งการขุดร่องปลูกพืชต้องไม่ขุดดินชั้นล่างมาทับอยู่บนดินชั้นบนพร้อมกับต้องมีการใช้น้ำชะล้างความเปรี้ยวควบคู่ไปกับการใช้วัสดุปูนแล้วจึงใช้ปลูกพืช

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้มีการนำเทคโนโลยีที่ได้นี้ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรที่บ้านโคกอิฐ-โคกโน อำเภอสว่างใ้ จังหวัดนครราชสีมา จากพื้นที่ทำนาไม่ไ้ผล กระทั่งสามารถปลูกข้าวได้ 40-50 ไร่ ไร่เป็นการขยายผล การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับคือ

- ทำให้ดินเปรี้ยวที่ไม่สามารถปลูกพืชใดๆ ได้ พัฒนาจนสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้
- ทำให้เกษตรกรที่มีที่นา ในพื้นที่พรุ ซึ่งเป็นดินเปรี้ยวจัด สามารถใช้ปลูกข้าว ปลูกพืชล้มลุก พืชผัก พืชไร่ รวมถึงการปลูกไม้ผลได้ ซึ่งเป็นการช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ความเป็นนวัตกรรม

วันที่ 5 ตุลาคม 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จฯ ทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาดูงานฯ ได้พระราชทานพระราชดำรัสกับ พล.อ.ต.กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี นายจตุรมงคล สนิทวงศ์ ณ อยุธยา องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. และเจ้าหน้าที่กรมประมง ดังนี้

“...โครงการแก้มลิงดินนี้เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ดูมา 3 ปีแล้ว หรือ 4 ปีแล้วแล้ว ต้องการให้สำหรับ มาให้ดินท่วางน ดินท่วางนแล้วดินจะหายโกรธอันนี้ไม่มีใครเชื่อ แล้วก็มาทำที่นี้แล้วมันได้ผล ดังนั้น ผลงานของเราที่ทำที่นี้เป็นงานสำคัญที่สุด เชื่อว่าชาวต่างประเทศเขามาดูเราทำอย่างนี้ แล้วเขาก็พอใจ เขามีปัญหาแล้วเขาก็ไม่ได้แก้ หาตัวเราไม่ได้...”

“... โครงการปรับปรุงดินเปรี้ยวควรดำเนินการต่อไปในแง่ของการศึกษาทดลองและการขยายผล การทดลองต้องดูอย่างนี้ ทั้งดินเอาไว้บิทหนึ่งแล้วจะกลับเป็ดินหรือเปล่า เพราะว่าความเปรี้ยวมันเป็น ชั้นดิน ดินที่เป็นซัลเฟอร์ (sulfur) แล้วก็ถ้าเราเปิดให้มีน้ำ อากาศลงไป ให้เป็นซัลเฟอร์ออกไซด์ ซึ่ง ซัลเฟอร์ออกไซด์เฮนน้ำเข้าไปอีกก็ ไปละลายซัลเฟอร์ออกไซด์ก็กลายเป็นได้ออกไซด์ลงไป ก็เป็นกรด ซัลฟูริก (sulfuric) แต่ถ้าสมมุติว่าเราใส่ปุ๋ยตลอดเวลา ชั้นดินที่เป็นซัลเฟอร์นั้นถูกกันไว้ไม่ให้ได้ออกซิเจน แล้วตอนนี้ไม่เพิ่ม... ไม่เพิ่ม acid โดยหลักการเป็นอย่างนั้น แต่หากว่าต่อไปในแปลงต่างๆ เพิ่มการทดลอง อีก เมื่อได้แล้วทั้งไว้มันจะกลับไปสู่สภาพเดิมหรือไม่ แล้วเมื่อความเป็นกรดเพิ่มขึ้นใหม่ จะพัฒนาให้ กลับคืนมาสู่สภาพนี้ได้ ต้องใช้เวลา เขาจะใช้เวลาดักปี ดูสภาพว่าปีไหนไม่ได้ใช้ ดินมันจะเสื่อมลงไปเท่าไร แล้วจะกลับคืนมาเร็วเท่าไร...”

“...งานทดลองนี้เหมือนเป็นตำรา ควรทำเป็นตำราที่จะนำไปใช้ในที่ดินเปรี้ยวอื่น ๆ ใน พื้นที่อื่นอาจจะไม่ต้องมีการแบ่งเป็นแปลงย่อยเช่นนี้ คำนดินที่สร้างเพื่อกันน้ำก็อาจจะใช้คลอง ขุดประทานสร้างถนน สะพาน การศึกษาจึงต้องทำแบบนี้...”

จากพระราชดำริให้ดำเนินโครงการ “แก้มลิงดิน” และจากพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าว ทพบว่า “โครงการแก้มลิงดิน” เป็นโครงการที่มีความเป็น นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยวในประเทศเขตร้อน และยังไม่มียุติใดในโลกที่

ใช้วิธีการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าว และนำมาทำเป็นตำราเผยแพร่ แสดงให้เห็นถึงพระ
ปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเป็น “นักนวัตกรรม” อย่างแท้จริง

ด้วยพระปรีชาสามารถทางด้านนวัตกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความตั้งพระราช
หฤทัยที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของพสกนิกรชาวไทยนั้น เป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของพระเกียรติ
คุณกันทั่วพิศานุกิต สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณขององค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจมากหลายซึ่งเป็นคุณประโยชน์ใหญ่หลวงต่อ
ชาวไทยและชาวโลก และเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ในปี 2549 นี้ สำนักงานนวัตกรรม
แห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระเกียรติ
พระองค์เป็น “พระบิดาแห่งนวัตกรรมไทย” เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณให้สถิตสถาพร อีกทั้งเพื่อเป็นเกียรติ
และสิริอันสูงยิ่งแก่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และวงการนวัตกรรมไทยสืบต่อไป

วันนวัตกรรมแห่งชาติ :

- วันที่ 5 ตุลาคม เนื่องจากวันที่ 5 ตุลาคม 2535 เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราช
ดำเนินทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการของศูนย์พิกุลทองฯ และทรงมีพระราชดำรัสแสดงถึง
ความเป็นนวัตกรรมของ “โครงการแก่งดิน” ที่ไม่มีใครทำมาก่อน และทรงพระราชทานพระราชดำริให้
ทำเป็นตำราคือ “คู่มือปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อการเกษตร” สำหรับที่จะใช้พัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวอื่นๆ
ต่อไป

ผู้รับผิดชอบโครงการ “แก่งดิน”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดนราธิวาส

ผู้รับผิดชอบโครงการ “เกิดพระเกียรติฯ”

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

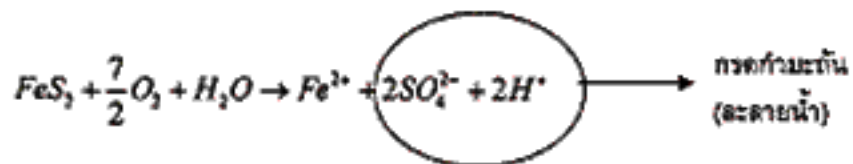
.....

สรุปทฤษฎี “แก้งดิน”

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทฤษฎี “แก้งดิน” เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขปัญหา สภาพดินเปรี้ยวจัด ในพื้นที่พรุ หรือพื้นที่ราบลุ่มตามชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ให้สามารถใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและอื่นๆ ได้

สาเหตุที่ดินในพื้นที่พรุ หรือพื้นที่ราบลุ่มตามชายฝั่งทะเลของประเทศไทย แปรสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด สืบเนื่องมาจากดิน ช่วงระดับความลึกประมาณ 50-120 ซม. มีลักษณะเป็นดินเลนสีเทาปนน้ำเงิน เมื่อดินเปียกค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) จะวัดได้ประมาณ 5.0-7.0 แต่เมื่อดินแห้งค่า pH ที่วัดได้จะลดเหลือเพียง 4.0 หรือน้อยกว่า ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะดินที่มีส่วนประกอบของเหล็กและกำมะถันในรูปสารประกอบไพไรต์ (FeS_2) ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศแล้วปลดปล่อยกรดกำมะถันออกมา

โครงการตามพระราชดำริที่ทรงเรียกว่า “แก้งดิน” เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาหิมิลทอง เริ่มจากวิธีการ แก้งดินให้เปรี้ยวจัด ด้วยการทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกันไปเพื่อเร่งปฏิกิริยาทางเคมี ดังสมการข้างต้นเพื่อให้ดินเปรี้ยวจัดปีละหลายๆ ครั้งจนกระทั่งดินมีสภาพความเป็นกรดสูงที่สุด จากนั้นให้ศึกษาหาวิธีปรับปรุงดินให้สามารถนำมาใช้ปลูกพืชให้ได้ ทั้งนี้แนวทางการแก้ไขขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คุณสมบัติของดิน ลักษณะพื้นที่ ลักษณะการทำการเกษตรในพื้นที่ดังกล่าว เป็นต้น ซึ่งวิธีการแก้ไขดินเปรี้ยวจัดตามแนวพระราชดำริ มีดังต่อไปนี้

1. แก้ไขโดยวิธีการควบคุมระดับน้ำใต้ดิน เพื่อป้องกันการเกิดกรดกำมะถันจึงต้องพยายามควบคุมระดับน้ำใต้ดินให้อยู่เหนือชั้นดินเลนที่มีสารประกอบไพไรต์อยู่ เพื่อไม่ให้สารประกอบไพไรต์ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศ
2. วิธีการปรับปรุงดินเพื่อใช้ทำนาหรือใช้ปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง สามารถเลือกใช้ได้ 3 วิธีตามแต่สภาพของดินและความเหมาะสม คือ
  - 2.1 ใช้น้ำชะล้างความเป็นกรด เพื่อให้ค่า pH เพิ่มขึ้น แล้วระบายออกประมาณ 2-3 ครั้ง โดยจะต้องทำต่อเนื่องและต้องหวังผลระยะยาว วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดแต่ต้องมีปริมาณน้ำมากพอ
  - 2.2 การแก้ไขดินเปรี้ยวด้วยการใช้ปูนคลุกเคล้ากับหน้าดิน

2.3 การใช้ปูนควมคู่ไปกับการใช้น้ำชะล้างและควบคุมระดับน้ำใต้ดิน เป็นวิธีการที่สมบูรณ์ที่สุดและใช้ได้ผลมากในพื้นที่ซึ่งดินเป็นกรดจัดรุนแรงและถูกปล่อยทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าเป็นเวลานาน

3. การปรับสภาพพื้นที่เพื่อให้สามารถ ใช้ปลูกไม้ผลและปลูกพืชล้มลุก ได้แก่ การยกร่องปลูกพืช และทำคันดินล้อมรอบเพื่อไม่ให้ให้น้ำท่วม การยกร่องไม่ให้เอาดินล่างมาทับหน้าดินเดิม โดยขุดเอาหน้าดินเดิมมาไว้ตรงกลางร่องแล้วเอาดินที่ขุดมาจากคู เอาไว้ข้างๆ คู หลังจากนั้นให้ใช้น้ำชลประทานมาล้างดินเปรี้ยวควบคุมคู่ไปกับการใช้วัสดุปูน แล้วจึงใช้ปลูกพืช

หลังจากการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดแล้ว พื้นที่ดินเปรี้ยว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร โดยสามารถแบ่งตามลักษณะการทำเกษตรในพื้นที่ดังกล่าว เช่น เพื่อใช้ปลูกข้าว ปลูกพืชล้มลุก ปลูกไม้ผล และเพื่อเลี้ยงปลา เป็นต้น ตัวอย่างพื้นที่ที่มีการนำทฤษฎีแก่ล้างดินไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาคความเค็มดร้อนของเกษตรกร คือ บ้านโคกอิฐ-โคกโน อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถแก้ปัญหาจากพื้นที่นาที่ไม่ได้ผล กระทั่งสามารถปลูกข้าวได้ 40-50 ไร่ต่อไร่ นับเป็นการขยายผลการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ อันเกิดจาก “โครงการแก่ล้างดิน” ซึ่งเป็นโครงการนวัตกรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานต่อพลกนิกรของพระองค์ท่าน

เอกสารอ้างอิง

1. คู่มือการปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อการเกษตร, 2527 โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาหิฎลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 75 น.
2. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2540 สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร) 299 น.